

מחנות-מחנות אנשים רצים עיפים, מיוזנים-מושחרים; כולם טעונים-מסובלים באופן משונה, וכקרן ברזל ארוכה ומחודדה צמחה להם לאחוריהם, לאחורי ראשם ומעלה, והם רצים תוך ענני אבק ועשן, תחת ברד לוהט, שורק-מתפוצץ... הנה הם נופלים פתאם עשרות-עשרות... אנקות מחונקות, מנופצות בתוך השאון לשברי שברים. הם נופלים, וקרני הברזל הארוכות נושרות פתאם, נופלות מהם והלאה, מתלבטות, דוקרות, שורטות... הכל נתערבב, ובערבוביה כולם רצים, רומסים אלו את אלו, מקפצים אלו על גבי אלו... דבר מה קלע פתאם את הכל הצדה, הכל נופל פתאם אל תחת רגלים רומסות, אל תחת גוש חושך נורא, צובת, מעיק- - -

מה זאת? האם אך הלום רע הוא או בהקיץ ראו זאת עיניו? ואיפה הוא כעת, איפה? בהקיץ? בחלום?

י צ ח ק ר ב ל י ן פקח את עיניו: ממולו, למרגלות פוריון הברד שלו עומד איש עוטה חלוק לבן...

אוי, מה דקר שם פתאם דקירה מכאיבה ככה, במקום שם היתה תמיד היד הימנית! מה גדול שם הכאב! לא, לא חלום היה כל זה...

זה העוטה חלוק לבן ועומד למרגלות פוריון נאחז שם מתחת בדבר מה ומתנועע לאטו הנה והנה, כמו על נדנדה- - - גם פוריונו מתנדנד נדנודים מתונים, רכים- - - כן, זה הוא נוסע ככה! מדוע אפוא לא הרגיש עד עתה, כי נוסע הוא?

עתה הוא זוכר- - - כבר: בכל הדרך, אחרי החבישה האחרונה, בקרון הרכבת חשב, כי לא יעצור כח לשאת כל זה. במקום ידו הימנית, שאחד הכדורים קרעה ממנו למעלה ממרפקו, נעצו בו- - - כך נדמה לו- - - עמוק-עמוק בגופו ובנשמתו חנית ברזל חדה, כבדה, ולכל נדנוד הקרון ננעצת בו חנית ברזל זו ומעמיקה עוד יותר... פעם היא נעשית קלויה פתאם, לוהטת בלהט גיהנום-רגע, וכבר היא קרה כקרח הנורא, מקפיאה בו את טפת דמו האחרונה, שעוד שרדה בעורקיו...

כאשר עמד הקרון בפעם האחרונה, דומה, נרדם פתאם או נתעלף... עתה הוא נוסע ככה, והעומד למרגלותיו לבוש החלוק הלבן הוא בודאי חובש או סניטאר. ודומה, גם מאחוריו, למראשותיו עומד מי שהוא, גם כן נאחז בידיו בדבר מה, ומתנועע בזהירות... כל שאון לא נשמע, גם שעטות פרסות סוס אינה נשמעת-אוטו-מוביל, כנראה,

בעל החלוק הלבן גחן פתאם הצדה ותיכף שב והניח על ידו צרור פרחים רעננים, ריחניים- - -

לא ידע י צ ח ק ר ב ל י ן בעצמו, מדוע זה, אך הפרחים הרעננים, הריחניים הזכירו לו פתאם עינים יפות, אהובות-אהובות, והן מלאות דמעות... הזכירו לו את עיני ארוסתו, עיני אסתר, האהובה שלו בפעם הראשונה; הזכירו לו את הנשיקה האחרונה של שפתי החום שלה, נשיקת עצב ומגור של שפתים צנועות-רעננות, צנועות-מתוקות ורועדות... הזכירו לו את חבוק היד האחרון שלה...

דקירה חדה-חדה במקום, ששם היתה לפניו ידו הימנית, רצעה פתאם את כל גופו ואת כל נשמתו...

רטט מתוק-מדאיב עבר שפתיו, עת זכר, עת טעם בדמיונו עוד פעם מגע הנשיקה האחרונה של אסתר שלו, אבל לזכר חבוק היד האחרון שלה-דקירה חדה-חדה במקום ההוא, ששם היתה לפניו ידו הימנית, רצעה פתאם את כל גופו ואת כל נשמתו...

י צ ח ק ר ב ל י ן הדק את שניו, הדק ונשך את שפתיו: מתגבר על כאבו. נשא מרום עיניו: שמי קיץ רכים-תכולים של בין ערבים, זרועים פה ושם עיני-צחור מארכים. פוזהבים והוויים התעמקו שם ברום בעצבת תעלומה חרישית, או השתקעו להם בדמי געגועים, געגועי זוהר וזוך שמימיים... זכר פתאם י צ ח ק ר ב ל י ן את עלומיו, ראשית ימי עלומיו,

מ. ב. לזבניק.

במאחר.

את י צ ח ק ר ב ל י ן השכיבו בזהירות מרובה על גבי אוטומוביל בפוריון של בד, וכאשר אך זו האוטומוביל ממקומו, התחיל מתנועע בפוריונו נענועים רכים וקלים כל כך, נעימים ובטוחים כל כך... מתי הרגיש את עצמו ככה?... כך, עודנו זוכר את כל זאת: לפני כמה וכמה, בימים הטובים של הילדות המאושרה, נענעה אותו ביום קיץ בהיר אם טובה וחביבה, תחת אורן בערסל, נענועים רכים, רכים, נענועים נעימים ובטוחים...

«איה עתה האם הטובה והחביבה? באדמה הקרה והלחה רקבו כבר גם שרידי עצמותיה החביבות...»

בעינים עצומות שכב יצחק רבלין על הפוריון, ולבו עגם פתאם עגמה מרה ומוצצת. הוי, לוא היה יכול לשפוך לפני מי שהוא ברגע זה את כל נפשו הדואבת והמעונה! אבל מדוע נשמתו מעונה ודואבת כל כך בקרבו? מה זה אירע או עבר עליו, ואיפה הוא נמצא כעת בכלל-מה?

כעין חלום נורא ומדכא את הנשמה התחיל פתאם עולה לפניו, חלום מאדים וקלוי- - -

– תן לי ידך, אחא י צ י ק? שנאה לא-צודקה זו, שהרגשתי אליך, כמו עוד הרגשות חוטאות אחרות... ענויי קרב משתפים, מאחדים; יסורי מלחמה מרים ולוהטים מרקו הכל, להטו כבר הכל...

גל דמעות עלה ומלא את עיני י צ ח ק, שפתיו התעותו ורעדו, התעותו ורעדו...

יד ט א ד י א ו ש הצנומה, המושטה מתוך רעד, צנחה באין אונים ונשארה תלויה כמדולדלה משפת הפוריון ולמטה; עיניו נעצמו לחצאין מתוך תרעומות מכאוב, וקולו הצרוד רעד בהמיה נמוכה, חדושה, אבל מלאה תוכחה:

– לא יחפוץ לתת יד, לא יוכל לשכוח... לא יחפוץ להושיט יד-סליחה, אולי בפעם האחרונה, לפצוע אנוש, ההולך ודועך, הולך ודועך...

– ט א ד י ק! אל תדבר ככה, ט א ד י ק חביבי! – פלט י צ ח ק מבין שפתיו בקושי, וכמו בחלחול מחונק- „את ידי“ הנך אומר... אינני יודע בעצמי, ט א ד י ק חביבי, באיזה מן הקברים, אם בשל חברינו או בשל אויבינו, נרקבת עתה ידי האומללה... ואולי, מכורסת בשני כלב-רק שיורי עצמות מפוררות מתגוללים עתה בשדה, שיורי ידי העלובה?

– כמו גם רגלי, א י צ י ק חביבי! כך, כך-הוסיף י צ ח ק באותו חלחול מחונק. בני אדם סכלים מתקוטטים, רבים, רודפים זה את זה, עד שמתחולל פתאם סער, פורצים פתאם רעמים, המלהטים, כמו שהיטבת להגיד זאת, ט א ד י ק חביבי, מלהטים מתוך הלבבות את שנאתם הסכלה; אבל אז השעה כבר מאוחרת מעט... רוצים הם אז להושיט יד אחוה אחד לשני, והנה-אין כבר מה להושיט או אין כבר במה לקבל...

י צ ח ק התחיל נושך בשניו את שפתיו, שהתעותו ורעדו התעותו ורעדו... אך תיכף התגבר על עצמו, וחלחולו המחונק נשמע עוד פעם:

– יודע אתה, ט א ד י ק חביבי, הן ודאי יכול להיות, כי ישתער פתאם איזה אסון נורא על כל העולם, על כל העולם כולו... אז, כאשר רעמי-זעף איומים ילהטו מתוך הלבבות את השנאה החוטאת, אשר ישא בלבבו עם אחד למשנהו, אז יחפצו בודאי כל בני האדם אשר על פני כל האדמה-יחפצו להושיט יד אחוה אחד לרעהו; אבל, ירא אני, גם אז תהי כבר השעה מאוחרת מעט...

ט א ד י ק נענע דומם בראשו ונאנח אנחה קשה. עוד שתי אנחות נשמעו פתאם מקרוב.

י צ ח ק ו ט א ד י ק, שהיו מושכבים זה למרגלותיו של זה, נשאו עיניהם כל אחד נכחו וראו, שאלה, העוטים חלוקים לבנים ועומדים למרגלותיהם, מביטים אליהם שקועים במחשבה ומנענעים בראשיהם.

י צ ח ק נשא רגע עיניו למרום. כוזהר עדין וזך, הבא וקורן מאיזו אפקים רחוקים-רחוקים, נשקף פתאם בעיני יצחק ברגע ההוא.

– שומע אתה, ט א ד י ק חביבי-השמיע הפעם בלחישה מרוסקה ונשמעת בקושי-אם מדמנו השפוך, מאיברינו האומללים, המרוסקים ומושלכים על פני בצות וערבות שוממות, עוד תצמח, לוא תהי רק בפנה אחת על הארץ, אהבה אמיתית, אהבת אחים נאמנה בין אלו... בין אלו, שיש בהם כח לדכא, ובין אלו, האומללים, הנרדפים על לא דבר-לא לחנם, לא לחנם נפלנו כקרבתות; אבל אם לא...

לחישתו המרוסקה של י צ ח ק נפסקה. עיניו נמלאו דמעות שופעות-שופעות, והוא נשא אותן למרום מפוקחות ומבליגות על עצמן, מתאמצות לספוג, לעכב בתוכן את דמעותיהן. ט א ד י ק נענע בראשו נענוע זועף ומרוגז; קולו הצרוד רעד מרוגז וזעף גם הוא וכמעט נאנק:

בטרם עוד יכיר את א ס ת ר שלו, עת אהב להביט בעיני תום וגעגועים לתוך השמים הרכים-החולמים של בין הערבים ביום קיץ שלו ובהיר... אבל תיכף הרגיש: זכרונות נוגים ומתוקים אלו, שהתחילו זורמים אליו ממרחקי הימים הטובים, חריפים ביותר, מרים ביותר ברגע זה לנשמתו הכואבת... עיניו השפלו מטה...

על פוריונו שכב י צ ח ק ר ב ל ין פרקדן לרוחב האוטובויל, מכוסה עד לצוארו בשמיכת-כותנה קלה; אך ראשו היה תמוך בכר קטן, והוא היה יכול לראות היטב, איך הוא נוסע ועובר דרך גשר ארוך, הולך ונכנס לרחובה של עיר גדולה. בצד הרחוב אשר ממול פניו עמדו אנשים שורות-שורות צפופות. פניהם היו רצינים, כאילו עשה כל אחד בינו לבין עצמו חשבון אמת ותמים עם נפשו, ואחרי כן יצאו כולם החוצה, אל תחת השמים הגלויים, לצפות כאן נכנעים ודוממים, לצדקת מוראי ה„ראשית“ או לצדקת מוראי ה„סוף“... כולם הביטו אליו כמתוך נשימה עצורה בעינים פקוחות-עמוקות. אחדים פרשו ובצעדים מהירים קרבו עד לאותו העוטה חלוק לבן שממולו, וכנראה, מסרו לו דבר מה מתוך שתיקה רצינית. הלז גחן פעם בפעם ותיכף שב והניח לצדו על פוריון הבד שלו חפיסה מלאה פירות, טבלא שוקולדה או צרור פרחים. ככה עשה, כנראה, גם זה שעמד שם מאחור, למראשותיו: פעם בפעם הושטה יד בשרוול לבן מהעבר השני והניחה דבר מה על הפוריון האחר, שנמצא לא רחוק מפוריונו ושרק עתה השגיח בו.

י צ ח ק ר ב ל ין אסף את שארית כחותיו ובעמל ובוהירות מרובה עלה לו, מבלי הגביר ביותר את כאבו להסב מעט את ראשו לצד הפוריון השני-כשתי גחלים עוממות, קרובות להדעך מתחת לגל אפר הבריקו אליו בניצוץ חולני אחרון, מהבהב-רועד וגוסס: מתוך פנים צפודים-אפורים ומעונים הביטו אליו זוג עינים מפוקחות, מביעות הגות כאב-אנוש אלמת או מנוחת-נפש שלאחר יאוש...

נדמה לו פתאם רגע אחד: זו מביטה אליו תמונת עצמו מתוך ראי ביד השטן...

כמו סער של מכאובים, של שאגות מחונקות, של יאוש או אכזריות לא-מובנה, פרץ, עבר פתאם כל נשמתו המעונה... האם שאגו פתאם אותם ענויים קפואים על פנים צפודים-אפורים, אשר זה כבר נמחקו מעליהם כל קוי העצמיות, כל רשמי האופי, המבדילים בין אדם לאדם? או אולי הבריק פתאם בענות געגועים אחרונים, בברכת פרידה אחרונה לנפשות יקרות ורחוקות, או בקללה, בתאות נקם אחרונה-אותו מבט של זוג עינים מפוקחות וכבויות לחצאין?

כאשר התעורר י צ ח ק ר ב ל ין מעט, יכול לראות, כי לא רק בנשמתו שלו, כי אם גם בנשמתו של חברו האומלל עבר סער כדומה לו: העינים-הכבויות לחצאין הביטו אליו הפעם נוגות יותר, בוהנות אותו יותר; גם רשמי הפנים המטושטשים והאפורים נעשו פתאם אופיים יותר, וכמו גם ידועים במקצת.

פתאם נפתחו שם על הפוריון השני שתי שפתים צרובות, וקוק צרוד וכמו ידוע במקצת גם הוא שאל פולנית:

– כמדומה, פאן ר ב ל ין?

– כן. הפנים האפורים והצפודים כמו רעדו פתאם; אודם חולני עבר אותם רגע, ותיכף נעשו עוד אפורים משהיו-

– נו, הגורל שלנו מחה וטשטש כבר הכל, כל מה שהיה בינינו... אנכי ט א ד י א ו ש ב ו ר ו ב ס ק י...

הקול הצרוד נפסק פתאם; העינים, המביעות אשמה, כמו עצרו או ספגו לתוכן את ברקן החולני... אך מתחת שמיכת הכותנה, שהיתה מושלכה על גופו של ט א ד י א ו ש ב ו ר ו ב ס ק י וכסתה יותר ממחציתו, התחילה זוחלת לאטה יד רועדת, מצומקה ומזוהמה-

- „אם לא“ הנך אומר! „אם לא“ - אם רק אשאר בחיים,
אלך ואעמוד בראש חוצות, אלך ואשען בראש חוצות, אשען על
קב העץ האומלל שלי ואצרח, אראה על רגלי הקטוּנָה ואצרח...
שעול חזק תקף את ט א ד י ק.
העומד למרגלותיו בחלוק הלבן גחן עליו ובקש אותו להרגע
ולבלי דבר.

באוטומוביל המתנועע תנועה מתונה קמה דממה. הפצועים
שלחו פעם בפעם מבט עצב ומלא אהבה אחד למשנהו, ואחרי כן
תלו עוד פעם עיניהם בשמי בין הערבים התכולים-עצובים,
הרכים וכמו חומלים...

ומשני עברי הרחוב, אשר בו עבר אוטומוביל זה בראש
יתר האוטומובילים הנושאים פצועים, עמדו אנשים שורות-שורות
צפופות. פניהם היו רצינים, כאילו עשה מקודם כל אחד בינו לבין
עצמו. חשבון אמת ותמים עם נפשו, ואחרי כן יצאו כולם החוצה,
אל תחת השמים הגלויים, לצפות כאן נכנעים, דוממים, לצדקת
מוראי ה„ראשית“ או לצדקת מוראי ה„סוף“...

כולם הביטו בעינים פקוחות-עמוקות, ועל שפתיהם ושל כל
פניהם היה -

חותם השתיקה הגדולה, חותם הצפיה הגדולה.

